Kirsi-Maarit Poljatschenko
Aluejohtaja
4.11.2015

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto 4.11.2015

HE 30/2015 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016

Venäjän viennin tilanne ja tulevaisuusnäkymät

Vientiyritysten nykytilanne

Vuonna 2015 uusia suomalaisia yrityksiä on selkeästi vähemmän etabloitumassa Venäjän markkinoille verrattuna aiempiin vuosiin ja varovaisuus on nyt vallitseva asenne niilläkin yrityksillä, jotka tunnustelevat tilannetta ja lähestyvät Team Finland-toimijoita tai konsultteja Venäjällä markkina-avaus tavoitteenaan. Trendi jatkunee samanlaisena myös lähivuosina. Markkinanäkymät ja riskit vaihtelevat kuitenkin huomattavasti toimialoittain. Onkin suositeltavaa yritysten konsultoida laajasti sekä neuvoa antavia että rahoittavia tahoja – Venäjä-konsulttien kilpailutilanne on tässä markkinatilanteessa hyvin tiukka, mikä on suomalaisten yritysten kannalta jo vaikuttanut positiivisesti konsulttitoiminnan laskevina markkinahintoina.

Toisaalta Venäjän markkinoilta poislähteneitä yrityksiä on vähän; kokemuksemme mukaan suurin osa aiemmin maahan etabloituneista toimijoista pyrkii nyt sopeutumaan vallitseviin olosuhteisiin ja tyypillisesti tämä tapahtuu kulurakennetta keventämällä; yritykset ovat pitkänäköisiä eivätkä halua perääntyä 140 miljoonan kuluttajan markkinoilta sinne päästyään. Investointihyödykkeiden osalta tilanne on vaikea osaksi heikon ruplan ja rahoitustilanteen aiheuttamana, mutta myös nihkeän byrokratian ja kotimaista tuotantoa suosivan politiikan sekä ailahtelevan viranomaiskohtelun vuoksi.

Toistaiseksi vain harvat Venäjälle etabloituneet yritykset ovat lähteneet hajauttamaan myyntisalkkua kehittyville markkinoille Euraasian talousalueen sisällä. Muutamat suomalaiset yritykset ovat kuluvan vuoden aikana lokalisoineet tuotantoaan Venäjällä, missä tuotantokustannukset ovat edulliset ruplan kurssin ansiosta, inflaatiovauhdista huolimatta. Sopivan tuotantotilan tai teollisuuspuiston valitseminen on haasteellista ja erilaiset lupamenettelyt vievät aikaa. Venäjän alueelliset kehitysorganisaatiot promovoivat investointeja Venäjälle erilaisin keinoin ja tunnetusti valtiovalta tukee tuonnin korvaamista ja tuotannon lokalisaatiota.

Team Finland on Venäjällä tunnistanut yritysten kasvaneet verkottamistarpeet: etenkin Pietarissa pääkonsulaatissa riittää kävijöitä yritystilaisuuksissa kuten myös Suomi-talossa toimijoiden puheilla – suurin osa suomalaisista yrityksistä toimii tai pyrkii Venäjän markkinoille juuri Pietarin tai lähialueen kautta. Lyhytkestoinen yritysneuvonta on kysyttyä, mutta suuria avauksia ei ole tässä markkinatilanteessa syntynyt.

Suomalaisten tuotteiden ja projektijohtamisen arvostus on Venäjällä ennallaan ja kauppakumppaneina suomalaisiin yrityksiin suhtaudutaan positiivisesti, usein 'hankalaa tilannetta' harmitellen. Harvoja suomalaisinvestointeja, kuten Skaala-ikkunatehtaan avaamista Pietarissa on vuolaasti kiitelty myös viranomaistahoilta.

Tulevaisuusnäkymät

- Suomalaiset verkkokauppiaat tai sellaisiksi aikovat 'globaalit PK-yrittäjät' ovat selkeä uusi ryhmä tulossa Venäjän kuluttajamarkkinoille: Team Finlandin apua on kysytty laajasti ja Finpron juuri julkaiseman verkkokaupan esiselvityksen sekä sitä seuranneen palautteen perusteella on syytä olettaa, että suomalainen verkkobisnes on ottamassa vauhtia Venäjältä, missä verkkokauppa on kasvanut jo vuosia johtuen kaupan rakennemuutoksesta ja venäläisten keskiluokkaistumisesta. 25 miljoonaa venäläistä kuluttajaa ostaa verkosta tavaraa säännöllisesti, 42 miljoonaa on aktiivisesti verkossa, mutta ei vielä ole tehnyt verkko-ostoksia. Kasvun oletetaan jatkuvan edelleen ja ulkomaalaisilla verkkokaupan toimijoilla on tällä hetkellä noin 10% markkinaosuus arviolta 13 miljardin Euron kokonaismarkkinasta. Globaalit verkkokaupat ovat jo Venäjällä, kiinalaiset erityisesti. Elektroniset maksutavat ovat nousussa.

- Venäjälle etabloituneet yritykset tutkivat jo nyt Euraasian talousalueen markkinoita ja tulevaisuudessa etenkin Kazakstanin ja Valko-Venäjän mahdollisuuksien oletetaan kiinnostavan suomalaisia. Liiketoimintamahdollisuuksia on tunnistettu etenkin energiatehokkuuden ja Cleantechin sekä koulutuksen alalta. Euraasian talousalueelle asettuminen takaa pääsyn laajalle sisämarkkinalle etuineen. Myös muut Keski-Aasian taloudet kehittyvät tulevaisuudessa, mutta aikajänne on vaikeasti ennustettavissa.

- Finpron operoimissa kasvuohjelmissa yritysten vientimarkkinoijat viedään suoraan hankintaprosessiin ja ennalta verifioituihin kohteisiin sopivalla suomalaisella tarjoamalla. Messuosallistumiset ja muu massamarkkinointi jäävät tulevaisuudessa vähemmälle b-to-b-sektorilla. Tästä esimerkkinä jo käynnissä oleva Meriteollisuuden kasvuohjelma, jossa on kartoitettu telakkojen suunnitellut modernisaatioprojektit sekä siviilialusten uusrakennushankkeet. Venäjän telakkateollisuudesta 80% on United Shipbuilding Corporationin (OSK) hallinnassa ja kasvuohjelman aikana syntyneet avaukset, verkostot ja alan tietotaito hyödyntävät suomalaista telakka- ja alihankintateollisuutta pitkälle tulevaisuuteen. Finpron tärkeä kumppani tämän hankkeen asiakastyössä on Finnvera.

- Suomen koulutusviennin tuotteet ovat laadukkaita ja tunnettuja Venäjällä. Tulevaisuuden mahdollisuudet etenkin aikuisten englanninkielisen verkkokoulutuksen saralla ovat huomattavat Venäjällä, sillä verkossa voi etäkouluttaa osaajia esimerkiksi arktisille alueille.

Matkailu - Visit Finland

Suomen matkailuelinkeino etsii tapoja korvata venäläistä matkailijavirtaa tai luoda edellytyksiä uudelle kasvulle tuotekehityksen ja segmentoinnin avulla. Venäläiset matkanjärjestäjät puolestaan kamppailevat muuttuneessa markkinassa; online-kanavien myynti ja nykyinen biometrinen Schengen-viisumi edesauttavat paikallisen matkailualan murrosta: venäläinen kuluttaja inspiroituu matkakohteesta verkossa, hankkii viisuminsa itse ja ostaa matkansa netissä venäjän kielellä. Miljoonat kansalaiset ovat matkustuskiellossa ammattinsa tai virka-

asemansa vuoksi.

Kulttuuri-ja luontomatkailun elämykselliset tuotteet kiinnostavat venäläistä keskiluokkaa. Matkailun potentiaali on edelleen suuri, sillä ulkomaan passi ei ole aiemminkaan ollut jokaisen venäläisen ulottuvilla ja miljoonat haaveilevat ensimmäisestä ulkomaan matkasta. Ruplan heikentynyt arvo konsultoi nyt matkailijoita vieläkin enemmän kuin valtion harjoittama voimakas kotimaan kohteiden lobbaaminen ulkomaan matkailun sijaan – joten matkailun elpymistä joudumme odottamaan. Venäjällä ja Suomella on yhteinen ongelma eli ulkomaisia matkailijoita tarvitaan lisää. Finpron Visit Finland-toiminta pitää yllä Venäjällä myös matkailun viranomaissuhteita yhteistyössä UM:n kanssa.

Matkailun tulevaisuusnäkymät

- Kun aika tulee, venäläisten matkailu elpyy uudenlaisena: pelkän ostosturismin varaan ei voi enää laskea, vaan Suomen matkailutarjontaa tulee kehittää uusia asiakassegmenttejä kuten kulttuuria, elämyksiä ja sisältöjä arvostavaa keskiluokkaa varten. Mahdolliset uudet suorat lentoyhteydet Suomeen avaavat matkailijavirtoja kauempaakin, mutta pietarilaiset tulevat ylittämään rajaa ahkerasti tulevaisuudessakin. Meille vielä tuntemattomimmista miljoonakaupungeista on tulijoita jos yhteydet helpottuvat ja taloustilanne Venäjällä kohenee. Finrelax-kasvuohjelma on juuri alkanut ja uutta menestystä rakennetaan suomalaisten matkailuyrittäjien kanssa hyvän olon ja elämysten kulmasta.

- Matkailun markkinointia pitää ripeästi kohdentaa ja kehittää verkossa, sillä venäläiset ovat innokkaita sosiaalisesssa mediassa suosittelijoita ja toimivat verkossa omassa VKontakte-ympäristössään kaupallisemmin kuin länsimaiset kuluttajat Facebookissaan.

Invest in Finland

Invest in Finland-kasvuohjema MOCT 2.0 on suomalaisten alueiden kehittämisyhtiöiden ja Finpron yhteisesti resurssoima hanke, joka alkoi kesällä 2015. Finpron Venäjä-tiimistä on allokoitu toimintaan henkilöresurssit toteuttamaan alueiden kanssa yhteisesti sovitut toimenpiteet kuten myyntityö ja tapahtumat. Health-sektorin vastaavana ja koollekutsujana toimii Turku Science Park ja ICT-sektorin koordinaattorina Helsinki Hub. Finprolaiset Venäjällä tekevät tavoitteellisesti kenttätyötä ja uusasiakashankintaa – kaikki materiaali saatetaan yhteisen alustan avulla aluetoimijoiden jatkotyöstettäväksi Suomessa. Kuluvan syksyn aikana kiinnostusta ovat osoittaneet venäläiset sijoitusrahastot, jotka hakevat turvallisia sijoituskohteita.

Finpro
Porkkalankatu 1, P.O.Box 358, Helsinki, FI-00181 Finland
tel. +358 204 6951, fax +358 204 965 200, business ID FI02023177
info@finpro.fi, www.finpro.fi

Miten Venäjän viennissä on varauduttu pakotteiden jälkeiseen aikaan?

Suomalaisten viejät ylläpitävät liikesuhteita kauppakumppaneihin tulevia sanktiohelpotuksia silmälläpitäen. Finpro varautuu pakotteiden jälkeiseen aikaan syventämällä oman Venäjä-tiimin globaalia toimialaosaamista, jakamalla suomalaisille yrityksille verkostoja sekä liiketoimintamahdollisuuksia ja myyntiliidejä. Dialogia venäläisten liike-elämän päättäjien sekä tarkoituksenmukaisesti myös virkamiestahojen kanssa tulee ylläpitää yhdessä ja Venäjän Team Finland-suunnitelmaa toteuttaen 'business as usual'-hengessä aina kun mahdollista. Näin ylläpidämme edellytyksiä nostaa kaupan käynnin volyymit pakotteiden poistuessa ripeästi. Seuraavassa muutama toimialanosto tulevaisuuden mahdollisuuksista pakotteiden lieventyessä tai poistuessa, edellyttäen että Venäjän tullilaitos sekä viranomaiskohtelu Venäjällä mahdollistavat kestävän kilpailutilanteen ulkomaisille tuotteille:

Elintarvikevienti

Venäjä ei ole sanktioinut kaikkea elintarviketuontia, mutta juuri maito-ja liha- sekä kalatuotteiden tuontikielto on kipeimmin Suomen vientiin vaikuttanut. Finpron operoima Food from Finland-kasvuohjelma fokusoi tällä hetkellä voimakkaasti uusien ja korvaavien markkinoiden avauksiin, mutta samanaikaisesti Finpron Venäjä-tiimi tuottaa suomalaisille ruokatuottajille liiketoimintamahdollisuuksia ja myyntiliidejä sikäli kun niitä havaitaan ja verifioidaan myös Venäjällä. Markkinaa ja venäläistä kuluttajaa tulee seurata, jotta olemme valmiina kun vientimahdollisuuksia kärkiartikkeleille taas avautuu. Suomen elintarvikeviennin logistiikka ja vientiosaaminen on tallella, mutta kuluttajamarkkinoiden takaisin valtaaminen edellyttää tuotevalikoiman uusiutumista ja kanavien tarkentamista, sillä muutosvauhti on Venäjällä kovaa ja tuotannon jo lokalisoineet kansainväliset toimijat ovat saaneet etumatkaa. Elintarvikeviennin kaupasta osa siirtynee verkkoon, mikä tulee auttamaan pienempiä elintarviketuottajia uusiin avauksiin sanktioiden jälkeisinä aikoina.

Meriteollisuus

Meriteollisuuden alalla varsinaisten kauppaa edistävien toimien lisäksi Finpro kartoittaa hankkeita liittyen Venäjän 20 nimetyn telakan suunniteltuun modernisaatioon tulevaisuudessa sekä mittavaan siviilialusten uudisrakennusohjelmaan; Venäjä haluaa rakentaa alukset 50% omalla työllä ja tavoitteena on 100% oma suunnittelu. Kontaktiverkostoa United Shipbuilding Corporationin (OSK) ja sen oheisten suunnittelutoimistojen kanssa ylläpidetään ja kehitetään, jotta ollaan lähellä ostajia. Pakotteiden poistuessa rahoitus helpottuu ja kontaktit hankintaprosessiin ovat valmiina, sillä pakotteiden alaisten ns kaksikäyttötuotteiden ostajaorganisaatiot ovat pitkälti samat kuin ne joiden kanssa nyt käydään kauppaa.

Finpro
Porkkalankatu 1, P.O.Box 358, Helsinki, FI-00181 Finland
tel. +358 204 6951, fax +358 204 965 200, business ID FI02023177
info@finpro.fi, www.finpro.fi

Verkkokauppa

Verkkokauppa on mahdollistaja useammalle vientituoteryhmälle. Venäjän verkkokaupan voimakas kasvu liittyy vähittäiskaupan rakennemuutokseen ja venäläisten kuluttajien keskiluokkaistumiseen, siksi kasvu tulee lähivuosina jatkumaan erityisesti ns. miljoonakaupungeissa, vaikka kotitalouksien käytettävissä olevat varat suhteellisesti vähenisivät ruplan kurssin heikentymisen edelleen jatkuessa. Finpron aiemmin työstämä liiketoimintamahdollisuus 'Verkkokauppaa Venäjällä' ja yritysten aktivointitoimet johtivat Finpron teettämän esiselvityksen julkaisuun lokakuussa 2015. Jo välittömästi julkaisutilaisuudessa 81 yritystä ennakkorekisteröityi mahdolliseen uuteen kasvuohjelmaan. Mikäli kasvuohjelma toteutetaan, Venäjän verkkokauppa tulee olemaan yksi ohjelman kärkisektoreista Kiinan ja USAn ohella. Verkkomarkkinoinnin erityispiirteet Venäjällä, verkkokaupan arvoketjut ja niihin linkittyminen mainittakoon esimerkkeinä toimista ja valmennuksista, joilla Team Finland voi suomalaista 'globaalia pk-yritystä' tukea. Verkkokauppa työllistää tulevaisuudessa Suomessa talous-,hallinto- ja logistiikan osaajia.

Euraasian Talousalue ja Kazakstan

Euraasian talousalueen ja tullliliiton tilanteen seuraaminen on tärkeää tulevaisuustyötä. Tällä hetkellä Kazakstan on jo noussut laajalti tietoisuuteen, mutta muut talousalueen maat sekä Keski-Aasian maat kokonaisuudessaan muodostavat kiinnostavan kasvun alueen tulevaisuudessa, Valko-Venäjää ja sanktiopolitiikan äskettäisiä huojennuksia unohtamatta. Euraasian poliittinen tahtotila on laajentuminen. Etabloituminen yhteen tullliliiton valtioon voi tuoda yritykselle mittavia sisämarkkinaetuja.

Finpro on lausunut työ-ja elinkeinoministeriölle suosituksena, että Suomen tulisi osallistua Kazakstanin Astanassa vuoden 2017 maailmannäyttelyyn.

Finpro
Porkkalankatu 1, P.O.Box 358, Helsinki, FI-00181 Finland
tel. +358 204 6951, fax +358 204 965 200, business ID FI02023177
info@finpro.fi, www.finpro.fi